

Klavdija Hrenko Podergajs in Tanja Ostrman Renault

Izzivi študija na daljavo/e-študija pri poučevanju/učenju tujih jezikov na Visoki poslovni šoli Doba Maribor

Izvleček

Uporaba najnovejših tehnologij v učnem procesu ni novost, prav gotovo pa je uporaba IKT v 21. stoletju izjemnega pomena za vedno večje število udeležencev v učnem procesu, saj omogoča t. i. študij na daljavo oziroma e-študij. Namen prispevka je prikazati, da se lahko IKT uspešno uporablja tudi pri učenju tujega strokovnega jezika.

V prvem delu se prispevek osredotoči na razloge, ki so privedli do uporabe IKT v učnem procesu. Čeprav najdemo zametke študija na daljavo že v 18. stoletju (učencem in učiteljem sta prostorsko ločena), sta razvoj računalniške tehnologije in široka uporaba interneta v tem stoletju dejansko omogočila poučevanje in učenje »kjerkoli in kadarkoli«. V današnjem hitrem času je potrebno izkoristiti vsak trenutek, saj se je delovni čas podaljšal, vedno nova odkritja in posodobitve zahtevajo hitro prilagajanje in učenje novih vsebin oziroma obnavljanje starih. Usvajanje in obvladovanje novih kompetenc, znanj in veščin so danes najpomembnejše konkurenčne prednosti posameznika.

Na eni strani študij na daljavo/e-študij omogoča fleksibilnost, večjo dostopnost, časovno in prostorsko neodvisnost, na drugi strani pa lahko predstavlja tudi izziv, saj morajo študenti dobro poznati in znati uporabljati IKT, biti samomotivirani in dobro organizirani. Prav tako morajo tudi učitelji imeti dodatna znanja na področju motivacije, komunikacije in IKT. Poseben izziv študija na daljavo/e-študija predstavlja učenje/poučevanje tujih jezikov, saj je govorna spretnost pri učenju tujega jezika izjemno pomembna. Ciljna skupina odraslih študentov prav tako potrebuje drugačno podporo kot npr. otroci, mladostniki ali redni študenti.

V nadaljevanju prispevek predstavi model oziroma izvedbo poučevanja tujih strokovnih jezikov v visokošolskih strokovnih študijskih programih, ki smo ga razvili na Visoki poslovni šoli Doba Maribor. Model je primer dobre prakse, saj smo upoštevali vse komponente učenja tujega jezika in jih kar najbolj podprli z IKT. Mentorji in učitelji, za katere smo pripravili dodatna usposabljanja, predstavljajo najpomembnejšo podporo študentom med učnim procesom. Predmeti potekajo v virtualnem učnem okolju Blackboard, obvezno gradivo pa je multimedijsko učno okolje Tell Me More (Auralog). Rezultati spremljanja uspešnosti študentov nam kažejo, da so študenti študija na daljavo/e-študija bolj motivirani.

Zadnji del prispevka je namenjen evalvaciji. Iz grafov je razvidno, da uspeh študentov študija na daljavo/e-študija ne zaostaja za uspehom študentov tradicionalnega študija.

Končno pa lahko rečemo, da ima študij na daljavo/e študij zagotovljeno prihodnost in nadaljnji razvoj.

Ključne besede: tuji strokovni jezik, študij na daljavo, e študij, IKT tehnologija.

1. Uvod

Današnji čas je vse prej kot naklonjen počasnemu sprejemanju in spreminjanju informacij. Boj za obstanek je vedno trši in delavniki so se za marsikoga pomaknili iz 8 na 10 ali celo več ur. Študirati v takih pogojih je ne samo izjemno težko, ampak za marsikoga nemogoče. Po drugi strani delodajalci in trg dela zahtevajo vedno nove kompetence, spretnosti, znanja in veščine. Visoka poslovna šola Doba Maribor je v študijskem letu 2005/2006 svojim študentom ponudila študij na daljavo/e študij in s tem omogočila dostopnost študija ljudem, ki težko uskladijo deseturni delavnik in zahteve modernega sveta, ki kličejo po nenehnem dopolnjevanju in izobraževanju.

Na eni strani študij na daljavo/e študij omogoča fleksibilnost, večjo dostopnost, časovno in prostorsko neodvisnost, na drugi strani pa lahko predstavlja tudi izziv, saj morajo študenti dobro poznati in znati uporabljati informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT), morajo biti samomotivirani in dobro organizirani. Prav tako morajo tudi učitelji imeti dodatna znanja na področju motivacije, komunikacije in IKT. Poseben izziv študija na daljavo/e študija predstavlja učenje/poučevanje tujih jezikov, saj je govorna zmožnost pri učenju tujega jezika izjemno pomembna. Ciljna skupina odraslih študentov prav tako potrebuje drugačno podporo kot npr. otroci, mladostniki ali redni študenti. Članek bo predstavil model oz. izvedbo tujih jezikov v visokošolskih strokovnih študijskih programih, ki smo ga razvili na Visoki poslovni šoli Doba Maribor.

2. Teoretična izhodišča

Zametke izobraževanja/učenja na daljavo kot oblike izobraževanja, kjer sta učenec in učitelj prostorsko in časovno ločena, najdemo že v 18. stoletju, sodobno izobraževanje na daljavo pa se je razvilo v 19. stoletju. Od takrat pa do danes je izobraževanje prešlo od »papirja in pisala ter poštnega pošiljanja izdelkov do analognih avdio- in videotehnik poučevanja in končno do osebnega računalnika« (Lee in Chan, 2007). Prehod paradigme od izobraževanja na daljavo k e-izobraževanju – torej k izobraževanju s pomočjo IKT, ki je hkrati lahko tudi izobraževanje na daljavo – pa sta omogočila 20. stoletje in napredek v računalniški tehnologiji. IKT in široka uporaba interneta danes omogočata poučevanje in učenje »kjerkoli in kadarkoli«, kar pomeni izjemno veliko stopnjo fleksibilnosti, različnih komunikacijskih načinov in pristopov, izjemno veliko izbiro bolj ali manj interaktivnih vsebin in še marsikaj.

Proces digitalizacije vseh družbenih in življenjskih področij prav tako pritiska na področje izobraževanja. Wache (2010) definira »e-učenje« – pojem kulture poučevanja in učenja v informacijski družbi in družbi znanja – kot ključni pojem digitalizacije na področju izobraževanja. Ključna komponenta e-učenja, od katere se e-učenje razlikuje od učenja, je uporaba digitalne tehnologije za zapisovanje, shranjevanje, prenos, obdelavo, uporabo in prezentacijo informacij. V procesu se uporabljajo interaktivne in multimedijske vsebine, učni proces poteka v nekem učnem okolju, posebno kvaliteto tega procesa pa predstavlja komunikacija v učnem okolju med učenci, sošolci in t. i. tutorji, kot pravi Wache (ibidem).

3. Tuji poslovni jeziki na Visoki poslovni šoli Doba Maribor

Študij na daljavo je Doba prvič ponudila že leta 2000, v študijskem letu 2005/2006 pa je dopolnjen model študija na daljavo/e-študija ponudila pod okriljem Visoke poslovne šole Doba Maribor, in sicer v visokošolskem študijskem programu Poslovanje. Od tega študijskega leta naprej je VPŠ Doba, ki se je v letu 2009 preoblikovala v Doba Fakulteto za uporabne poslovne in družboslovne študije, v svojih sedaj že 4 dodiplomskih – visokošolskih strokovnih in 2 podiplomskih – magistrskih študijskih programih svoj model dopolnjevala glede na izkušnje in ideje.

Poseben izziv študija na daljavo/e-študija na VPŠ Doba predstavlja učenje/poučevanje tujih jezikov, saj potrebuje ciljna skupina odraslih študentov drugačno podporo kot npr. redni študenti. Prav tako se pridobivanje določenih jezikovnih kompetenc težje učinkovito medijsko podpre, npr. govor (govorna zmožnost pri učenju tujega jezika je izjemno pomembna), delno tudi produktivno pisanje, prav tako multimedijska učna okolja ne omogočajo preverjanja znanja pisanih tekstov z vidika sintakse, kot to opisuje Heuel (2002).

V študijskih programih se izvajajo naslednji predmeti tujih jezikov: Poslovno komuniciranje in interkulturni dialog – TJ1/1 (angleščina / nemščina / italijanščina / ruščina), Jezik stroke in evropska dimenzija – TJ1/2 (angleščina / nemščina / italijanščina / ruščina), Poslovni jezik – 2. tuji jezik (angleščina / nemščina / italijanščina) ter Poslovni jezik – 3. tuji jezik (italijanščina / francoščina) v dodiplomskih visokošolskih strokovnih študijskih programih ter Kitajščina z značilnostmi azijske poslovne kulture in Ruščina z značilnostmi slovanske poslovne kulture v podiplomskem magistrskem študijskem programu.

4. Model izvedbe tujega jezika kot primer dobre prakse

4.1. Priprava in izvedba

Model izvedbe tujega jezika je primer dobre prakse, v katerem so upoštevane vse naslednje komponente učenja tujega jezika: študent, učitelj, tehnologije in učne vsebine.

Ciljna skupina študentov študija na daljavo/e-študija predstavlja kar 80 % vseh študentov na VPŠ Doba. Tehten razmislek ob pripravi modela je zahteval ravno vidik ciljne skupine, saj je bilo potrebno upoštevati razpoložljiv čas (službene in družinske obveznosti), predznanje ter motivacijo oz. ambicioznost (pripravljenost za študij v omejenih časovnih in v času krize tudi finančnih pogojih) izrednih študentov. Študij na daljavo že sam po sebi zahteva od študentov visoko mero samorefleksije in samodiscipline, učenje tujega jezika pa zahteva še dodaten angažma.

Kot vsi predmeti pri študiju na daljavo/e-študiju na VPŠ Doba potekajo tudi tuji jeziki v virtualnem učnem okolju Blackboard, ki omogoča načrtovanje in potek učnega procesa, uporabo digitalnih učnih vsebin, sinhrono in asinhrono komunikacijo (v klepetalnicah, forumih in preko interne e-pošte) ter preverjanje in ocenjevanje znanja. Specifika tujih jezikov je multimedijско učno okolje Tell Me More (Auralog). Virtualno učno okolje Blackboard omogoča, da je predmet koncipiran po tednih in/ali tematskih sklopih, multimedijско učno okolje Tell Me More pa daje študentu na razpolago učne vsebine z atraktivnimi jezikovnimi nalogami, komunikacijskimi situacijami, temami, vezanimi na državo učnega jezika, grafične prikaze izgovorjave ipd.

Slika 1: Prva stran predmeta v virtualnem učnem okolju Blackboard

Slika 2: Učna pot v multimedijem učnem okolju Tell Me More

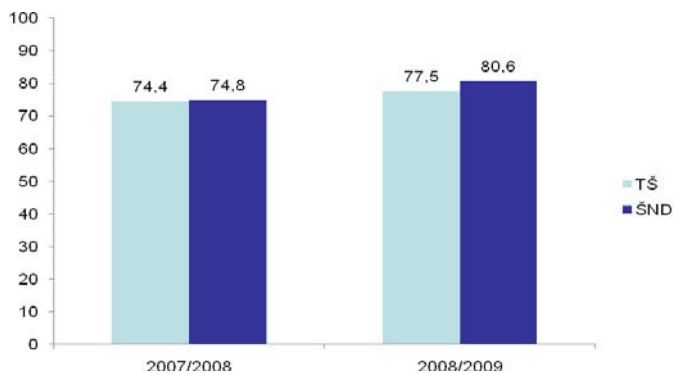
Podpora študentom v virtualnem učnem okolju Blackboard sta nosilec predmeta oz. učitelj in mentor – t. i. Learning Providers, kot ju imenuje Wache (2010). Učitelj načrtuje učni proces in na podlagi učnega načrta, ciljev ter kompetenc pripravi načrt po tednih in po tematskih sklopih. Prav tako določi metode, naloge ter oblike preverjanja in ocenjevanja znanja. Učitelj je tako bolj dejaven pred pričetkom učnega procesa. Mentor med učnim procesom skrbi za skupino študentov (največ 30 študentov v skupini), ki študira predmet v določeni spletni učilnici. Naloge mentorja so svetovanje in podpora pri študiju, organiziranje in dnevno spremljanje dela študentov pri predmetih, dajanje povratne informacije o študentovem napredovanju v sodelovanju z nosilcem predmeta.

Za učitelje in mentorje se pripravijo uvajalna in letna usposabljanja, kjer si pridobijo dodatna znanja na področju motivacije pri e-učenju, na področju komunikacije (poudarek na komunikaciji v spletnih okoljih, interkulturni dialog) in IKT (virtualno učno okolje Blackboard, multimedijsko spletno okolje Tell Me More, Web 2.0 ipd). Učitelj in mentor imata različni vlogi, seveda je lahko učitelj hkrati tudi mentor. Njegova vloga je, da načrtuje pedagoški proces, pripravi vsebino predmeta s pomočjo učnega načrta, zbere in pripravi učna gradiva, definira učne aktivnosti, pripravi in izvede preverjanje in ocenjevanje ter spremlja delo mentorjev. Mentorji skrbijo za motiviranje študentov, spremljajo njihovo delo, svetujejo in koordinirajo delo v svoji skupini.

4.2. Evalvacija

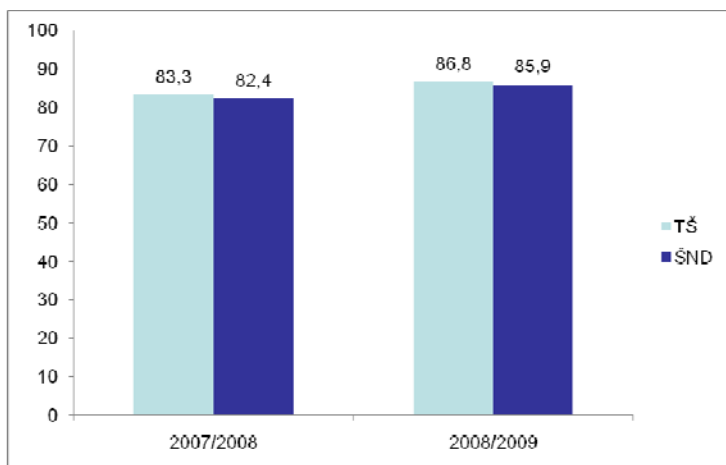
Evalviranje izvedbe in rezultatov pri tujih strokovnih jezikih poteka na nivoju izvajalcev in na nivoju študentov. Izvajalci – učitelj in mentorji – na evalvacijskem razgovoru s strokovnim sodelavcem Dobe ocenijo potek predmeta, prednosti in slabosti. Prav tako se meri število prijav na prvi izpitni rok, odstotek uspešnosti študentov na njem ter zadovoljstvo študentov z izvedbo predmeta v celoti. Na koncu predmeta poteka tudi anketiranje študentov, ki dajejo podatke še o zadovoljstvu z učiteljem, mentorjem, gradivi, učnim okoljem ipd.

Iz grafa 1 je razvidno, da se na prvi izpitni rok prijavi več študentov študija na daljavo/e-študija kot tradicionalnih študentov.

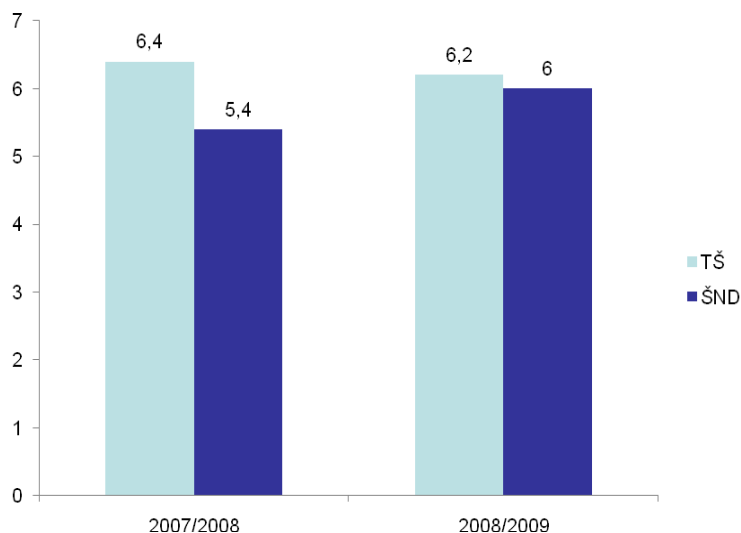
Graf 1: Odstotek prijav na prvem izpitnem roku na tradicionalnem študiju in študiju na daljavo/e-študiju v študijskih letih 2007/2008 in 2008/2009

Iz grafa 2 je razvidno, da so študenti tradicionalnega študija na prvem izpitnem roku uspešnejši kot študenti študija na daljavo/e-študija.

Graf 2: Odstotek uspešnosti na prvem izpitnem roku na tradicionalnem študiju in študiju na daljavo/e-študiju v študijskih letih 2007/2008 in 2008/2009

Iz grafa 3 je razvidno, da so študenti tradicionalnega študija s predmeti tujih jezikov v povprečju bolj zadovoljni kot študenti študija na daljavo/e-študija.

Graf 3: Primerjava zadovoljstva študentov tradicionalnega študija in študija na daljavo/e-študija s predmeti tujih jezikov v študijskih letih 2007/2008 in 2008/2009

Rezultati spremljanja uspešnosti študentov nam kažejo, da študenti študija na daljavo/e-študija ne zaostajajo za študenti tradicionalnega študija, ankete nam celo kažejo, da so bolj motivirani. Da bi povišali odstotek uspešnosti na prvem izpitnem roku ter zadovoljstvo študentov študija na daljavo/e-študija, smo v študijskem letu 2009/2010 uvedli ukrep, in sicer brezplačne online inštrukcije. Inštrukcije potekajo v istem multimedijem okolju kot predmet in na način, ki se uporablja pri poučevanju predmeta. Namenjene pa so predvsem študentom, ki že vnaprej izrazijo bojazen, da predmeta »strokovni jezik« ne bodo zmogli, ali študentom, ki želijo obnoviti znanje.

5. Zaključek

Študij na daljavo/e-študij je prav gotovo ena tistih oblik študija, ki se bo v prihodnosti še izpopolnjevala in po kateri bodo vedno bolj posegale tako izobraževalne institucije kakor tudi uporabniki njihovih storitev. Čeprav morajo biti študenti neprimerno bolj disciplinirani in motivirani pri študiju, pa pri odločitvi za to vrsto študija, kljub podpori, ki jo prejemajo od mentorjev in nosilcev predmeta, prevlada možnost »kadarkoli in kjerkoli«, torej predvsem časovna in prostorska komponenta.

Tuji jeziki pri e-študiju prav gotovo pomenijo poseben izziv, saj se zdi, da govorne komponente sploh ni ali pa je pomanjkljivo predstavljena. Kljub temu avtorici menita, da predstavlja model izvedbe tujih jezikov na VPŠ Doba in multimedijem učno okolje Tell Me More (Auralog) velik napredek, o čemer pričajo rezultati evalvacije modela.

Končno pa morajo imeti nosilci predmetov in mentorji dobro razvit čut za empatijo, pozitivno usmerjenost in motiviranost, predvsem pa morajo najprej sami uživati pri e-poučevanju.

Viri

Heutl, E. (2010). *Neue Medien und Fremdsprachenlernen. Mediendidaktische Aspekte von Sprachanwendungen am Beispiel des Programms "Sieben Siebe"*. Dostopno na: <http://www.fernuni-hagen.de/SPRACHEN/kongress/Abstracts/HeuelDEdef.pdf> (15. januar 2010).

Lee, M. J. W. in Chan, A. (2007). Pervasive, lifestyle-integrated mobile learning for distance learners: an analysis and unexpected results from a podcasting study, *Open Learning*, 22 (3), 201–218.

Wache, M. (2010). *E-Learning – Bildung im digitalen Zeitalter*. Dostopno na: <http://www1.bpb.de/files/FWQFK9.pdf> (15. januar 2010).